

Τα παιδιά, το χιόνι, η ριζοσπαστικότητα της καλοσύνης

*Του Σωτήρη Σιαμανδούρα, εκπαιδευτικού και μεταδιδακτορικού
ερευνητή στην ιστορία των πολιτικών ιδεών*

Παιδιά που παίζουν στο χιόνι, άνθρωποι που ονειροπολούν με ένα ζεστό ποτήρι στο χέρι, αυτή λοιπόν είναι μια συμπύκνωση του δημοκρατικού ήθους. Στην εποχή μας, εποχή μεγάλων κρίσεων, οικονομικών, οικολογικών, υγειονομικών, εποχή υπαρξιακής κρίσης του δυτικού πολιτισμού, το δημοκρατικό ήθος δεν είναι απλώς το αναγκαίο θεμέλιο μιας δημοκρατικής πολιτείας αλλά όρος επιβίωσης του πολιτισμού. Απέναντι σε αυτά που έχουμε να αντιμετωπίσουμε, η συνοχή της κοινωνίας δεν μπορεί να διατηρηθεί βασιζόμενη αποκλειστικά σε υλικούς όρους. Θα χρειαστεί πάνω απ' όλα αυτό που μπορούμε να συνοψίσουμε ως ενσυναίσθηση, ως καλοσύνη.

Σπάνια μπορεί ένα ολόκληρο πρόγραμμα να συνοψιστεί σε μια απλή καθημερινή φράση. Όμως, ακριβώς αυτό συνέβη με την επιμονή του Υπουργείου να επιβάλει την τηλεκπαίδευση κατά τη διάρκεια του χιονιά. Σ' αυτό, ο έκπληκτος εκπαιδευτικός κόσμος απάντησε αρχικά διαπιστώνοντας αντιφάσεις, ελλείψεις και αδυνατότητες, με γλώσσα συνδικαλιστική ή νομική, δηλαδή με γλώσσα τεχνοκρατική, με τη γλώσσα που γίνεται αποδεκτή, εν ολίγοις, με τη γλώσσα του αντιπάλου ή με γλώσσα αμυντική. Σύντομα όμως, αυτή η χιονοστιβάδα αρνήσεων άρχισε να παίρνει σχήμα απλούστερο: αφήστε τα παιδιά να χαρούν το χιόνι, αφήστε τα παιδιά να είναι παιδιά!

Αυτή είναι μια φράση αρκετά συναισθηματική, που θα μπορούσε να κατηγορηθεί γι' αυτό. Θα μπορούσε να κατηγορηθεί ότι δεν είναι αρκετά πολιτική, αρκετά σοβαρή, αρκετά ενήλικη. Αλλά δεν

υπάρχει τίποτε πιο ενήλικο από την παραδοχή των συναισθημάτων μας, τίποτε πιο σοβαρό από την κατάφασή τους, και κανένα θεμέλιο βαθύτερο για τις πολιτικές αποφάσεις. Φτάνοντας μάλιστα στο συναισθηματικό κέντρο έχουμε οιονεί συμπεριλάβει και οτιδήποτε θα μπορούσε να συμπεριληφθεί σε επίπεδο τεχνικής υλοποίησης και κοινωνικοπολιτικών προϋποθέσεων. Εν προκειμένω, στο φαντασιακό των παιδιών που χαίρονται γιατί θα χάσουν μάθημα και πάνε να παίξουν χιονοπόλεμο ή πίνουν μια ζεστή σοκολάτα κοιτάζοντας από το παράθυρο, διαβάζοντας ίσως το αγαπημένο τους βιβλίο, περιλαμβάνεται ολόκληρο το πρόγραμμα μιας κοινωνίας ανθρώπινης, όπως την εννοούμε εμείς. Και με το εμείς εννοώ όσους εξακολουθούν να αρνούνται ότι η κοινωνική συνύπαρξη μπορεί να εξαντλείται στη διαρκή εντατικοποίηση της ψηφιακά επιτηρούμενης εργασίας και στην πειθαρχική συμμόρφωση της ολοένα και διογκούμενης εξαθλιωμένης πλειοψηφίας.

Για να παίζουν τα παιδιά στο χιόνι, πρέπει να έχουν ζεστά ρούχα κι ένα ζεστό σπίτι να επιστρέψουν. Για να βλέπουν το χιόνι από το παράθυρο, θα πρέπει να υπάρχει θέρμανση. Για να πίνουν μια ζεστή σοκολάτα, θα πρέπει να υπάρχει το περίσσειμα αυτό. Για να διαβάσουν ένα βιβλίο, θα πρέπει σε κάθε σπίτι να υπάρχει το πολιτισμικό κεφάλαιο που αργά συσσωρεύεται με την αποτελεσματική λειτουργία ενός ανθρωπιστικού σχολείου και με την άνθιση του ουσιώδους πολιτισμού. Θα πρέπει επίσης, σε κάποιες ηλικίες, να μπορούν οι γονείς να καθίσουν μαζί με τα παιδιά τους σπίτι. Κι αυτό προϋποθέτει άδειες, άρα και μια κουλτούρα που είναι διαφορετική από την κουλτούρα του κέρδους, μια κουλτούρα που να θεωρεί αυτό τον χρόνο σημαντικότερο. Μπορεί και μια αντίληψη για την οικογένεια διαφορετική, μια αντίληψη που να καταμερίζει διαφορετικά και πολυπρόσωπα τη φροντίδα, τον χρόνο, την αγάπη.

Εκτός από την ύλη λοιπόν, αυτή η εικόνα του χαρούμενου παιδιού προϋποθέτει μια ολόκληρη στάση, μια κοινωνία προσανατολισμένη σε μια άλλη ηθική. Η επικράτηση αυτής της ηθικής θα πρέπει να είναι το πρόγραμμά μας για την ερχόμενη μακρά περίοδο. Είναι όμως η ηθική πολιτική; Η ηθική όχι μόνο είναι πολιτική αλλά

είναι και το ακροτελεύτιο θεμέλιο μιας δημοκρατίας. Ήδη ο Ρουσσώ το σημειώνει. Για να λειτουργήσει μια δημοκρατική πολιτεία χρειάζεται μια ηθική, έναν ηθικό στόχο στο όνομα του οποίου να παραμερίζονται τα επιμέρους εγωιστικά συμφέροντα. Και ο ηθικός αυτός στόχος για τον θεμελιωτή της σύγχρονης δημοκρατίας, δεν μπορεί να είναι άλλος από την κατάργηση των ανισοτήτων, αφού από τις ανισότητες πηγάζουν τα εγωιστικά συμφέροντα.

Παιδιά που παίζουν στο χιόνι, άνθρωποι που ονειροπολούν με ένα ζεστό ποτήρι στο χέρι, αυτή λοιπόν είναι μια συμπύκνωση του δημοκρατικού ήθους. Μπορούμε άραγε να προσθέσουμε κάτι στον Ρουσσώ; Δεν είναι εύκολο, μα ας προσθέσουμε μια επικαιροποίηση. Στην εποχή μας, εποχή μεγάλων κρίσεων, οικονομικών, οικολογικών, υγειονομικών, εποχή υπαρξιακής κρίσης του δυτικού πολιτισμού, το δημοκρατικό ήθος δεν είναι απλώς το αναγκαίο θεμέλιο μιας δημοκρατικής πολιτείας αλλά όρος επιβίωσης του πολιτισμού. Απέναντι σε αυτά που έχουμε να αντιμετωπίσουμε, η συνοχή της κοινωνίας δεν μπορεί να διατηρηθεί βασιζόμενη αποκλειστικά σε υλικούς όρους. Θα χρειαστεί πάνω απ' όλα αυτό που μπορούμε να συνοψίσουμε ως ενσυναίσθηση, ως καλοσύνη. Μας έλειψε και μας λείπει η καλοσύνη, στα ράντζα έξω από τις ΜΕΘ και στα ναυάγια στο Αιγαίο, στην καθημερινή βία που ασκείται στις γυναίκες, η λίστα είναι μεγάλη και να μην μακρηγορώ. Είναι μια λίστα τόσο μεγάλη όσο και η ριζοपाστικότητα της καλοσύνης.

Πηγή: thepressproject.gr